

אברהם פרידמאן

מאמר כו יעלה זכרונכם לטובה

אלא בשעת שליטת מדת הדין קשה לצאת זכאי כי מי יצדק לפניך בדין, והיה צריך זכות וזכירה, ובמה זכה, להיות שעושה חסד עם הבריות ועבד עבודה קשה ע"ז נזכר לטובה ע"י מדת הרחמים.

והדרך להפוך מדת הדין למדת הרחמים זהו מה שאמרו חז"ל כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, ובמדה שאדם מודד מודדין לו וזהו חוק ההנהגה מדה כנגד מדה. ובמה זכה נח, במדה כנגד מדה שהוא ריחם על הבריות אף ריחמו עליו וזכרו לו לטובה. והסבא מסלבודקה הגה"צ ה"ר נתן צבי פינקל זצ"ל אמר שנח היה בבחינת "מה הוא אף אתה", שהקב"ה זן מקרני ראמים עד ביצי כנים, אף נח זן את כל הבריות. הרי שאחרי כל העבודה שלו עפ"י דין לא היה זוכה — כי מי יצדק לפניך בדין. אלא במדה זו של זכרון לטובה שהפכו לו מדת הדין למדת הרחמים.

ובציאת מצרים נאמר ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם וכו' ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר, ופרש"י מגיד שאחר שניתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולכך היו צריכים הבחנה זו של דם הקרבן, ותמוה וכי היכן כל המטרה של יציאת מצרים, אלא בזמן שליטת הדין אי אפשר לעמוד בכך והיו צריכים לדרכים להנצל ממדת הדין.

במדרש בראשית רבה ל"ג ג' ביומי דר' תנחומא היו צריכין ישראל לתענית וכו' גזר תעניתא יום קדמאי יום ב' יום ג' ולא נחת מיטרא עאל ודרש להון אמר בני התמלאו

אמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות כרי שתמליכוני עליכם זכרונות כרי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר. סגולתו של השופר להפוך מדת הדין למדת הרחמים, וזכה יעלה זכרונם לטובה, וזהו ענין זכרונות לטובה דהיינו היפוך מדת הדין למדת הרחמים. ראש השנה זה היום תחילת מעשיך. וכתבו בספרים שבראש השנה מתחדשת הבריאה כבעת שנבראה, וזהו יום הדין, מכיון שמתחדשת הבריאה צריכים לשפוט איך לקיים כל הנבראים. והנה חז"ל אמרו בעת בריאת העולם לכתחילה עלה במחשבה לבוראו במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים שיתף מדת הדין למדת הרחמים, ואותו הדבר קורה בראש השנה, לכתחילה שולטת מדת הדין, והצדיקים מהפכים מדת הדין למדת הרחמים, והסגולה היא השופר, יתר על כן בכל המאורעות ומהלכי הבריאה שוררת מדת הדין עד שמתהפך למדת הרחמים.

אנו רואים הזכירה בנח כמ"ש וגם את נח באהבה זכרת, ואומרים חז"ל מה זכירה היתה לו שזן ומפרנס את כל הבריות, והדבר נפלא אחרי שהקב"ה אמר להשחית את כל היקום ואת נח צוה לעשות תיבה להנצל — כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. ואמר והקימותי את בריתי אתך, והוא לשון שבועה וא"כ למה היה צריך שוב זכירה על זכויות להנצל, כמ"ש במדרש פ' נח (ל"ג ג') מה זכירה נזכר לו שזן ופרנס את הבריות י"ב חודש. ומכאן ראייה שנח לא היה יכול לעבור במדת הדין, והוא נשאר רק במדת הרחמים.

ואמרו שם פ' ע"ג א' ויזכור אלקים את רחל וכו' בר"ה נפקדה שרה רחל חנה. הרי שזהו הזמן של זכרונות לטובה.

ויסוד הדברים של מדה כנגד מדה, זה מה שאמרו חז"ל בב"ר פ' נ"ח ט' ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו הה"ד רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד רודף צדקה זה אברהם וכו' א"ל הקב"ה אני אומנתי גומל חסדים תפסת אומנתי בא לבוש לבושי, על הקב"ה נאמר ועתיק יומין ובאברהם נאמר ואברהם זקן בא בימים (ע"ש ברד"ל).

ומה שאמרו לבוש לבושי הכוונה "מדותי", והלכת בדרכיו פשוטו כמשמעו, "מה אני אף אתה" וזה מה שכתב התומר דבורה "האדם ראוי שיתדמה לקונו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה".

והדברים מפורשים בחז"ל בילקוט שמעוני פ' קדושים רמז תר"ד קדושים תהיו כי קדוש אני ישראל נקראו על שמו של הקב"ה הקב"ה נקרא אלקים וקרא שם ישראל אלקים שנא' אני אמרתי אלקים אתם.

וכן כתוב בפ' וישלח ויקרא לו א"ל אלקי ישראל ואמרו במגילה י"ח א' שקראו הקב"ה ליעקב א"ל ע"ש.

וכן במדרש פ' ע"ט ח' ויצב שם מובח ויקרא לו א"ל אלקי ישראל אמר אתה אלריה בעליונים ואני אלריה בתחתונים.

ועיין ברמב"ן שם.

והנה הזכות הכי גדולה לזכות בדין ולהפוך מדת הדין למדת הרחמים היא לימוד זכות על הכלל ישראל. זכורני שיחה של החפץ חיים זצ"ל בין כל נדרי למעריב אמר על הפסוק ונסלח לכל עדת בני ישראל, ואמר לדוגמא בגי' זקן שנתגייר ואח"כ נתפוס אותו באיזה עבירה קלה, וכי יהיו לנו טענות עליו, אתמהא? מהו למד, ומהו יודע, אף שודאי נכון דינו כישראל גמור, אבל הרי אין לו כל

רחמים אלו על אלו והקב"ה מתמלא עליכם רחמים עד שהן מחלקים צדקה לענייהם ראו אדם אחד נותן מעות לגרושתו אתון לגביה ואמרו ליה רבי מה אנן יתבין הכא ועבירתא הכא אמר להון מה ראייתם אמרו לו ראינו אדם פלוני נותן מעות לגרושתו שלח בתריהון ואייתנין וכו' א"ל מפני מה נתת לה מעות אמר לו רבי ראיני אותה בצרה גדולה והתמלאתי עליה רחמים באותה שעה הגביה רבי תנחומא פניו כלפי מעלה ואמר רבון כל העולמים מה אם זה שאין לה עליו מזונות ראה אותה בצרה ונתמלא עליה רחמים אתה שכתוב בך חנון ורחום ואנו בני ידידיך וכו' עאכור"כ שתתמלא עלינו רחמים מיד ירדו גשמים ונתרווח העולם. ומובא נמי בויק"ר ל"ד י"ד ע"ש. הרי שר' תנחומא לא פעל בשביל התענית אלא משום מעשה שהיה באחד שזן גרושתו מתוך רחמנות.

ובב"ר פ' נ"א ו' בלוט נאמר ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה מה זכירה נזכר לו שתיקה ששתק לאברהם בשעה שאמר אברהם על שרה אשתו אחותי היא היה יודע ושותק. וכן ברחל שם פ' ע"ג ד' ויזכור אלקים את רחל מה זכירה זכר לה שתיקה ששתקה לאחותה בשעה שהיו נותנין לו את לאה היתה יודעת ושותקת. [והוא שכל זכירה באה מדה כנגד מדה].

ועוד שם ג' ולעיל פ' ל"ג ג' ויזכור אלקים את נח אבי להם לרשעים שהם הופכים מדת רחמים למדת הדין וכו' אשריהם הצדיקים שהן הופכים מדת הדין למדת הרחמים, בכל מקום שנאמר אלקים הוא מדת הדין וכו', וכתוב וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו, ויזכור אלקים את רחל, ויזכור אלקים את נח וכו'.

מכאן שחז"ל מפרשים כל ענין זכירה הנאמר בתורה שהוא להפוך מדת הדין למדת הרחמים.

המושגים של יהודי מבטן ומלידה, והוסיף
החפץ חיים זצ"ל ואנו כולנו, מה יודעים אנחנו,
ומה למדנו, ונסלח לכל עדת בני ישראל עם
הגר ביחד כי לכל העם בשגגה.

ראינו ^{אוצר החכמה} מזה שהחפץ חיים זצ"ל בשעה
קדושה זו של בין כל נדרי למעריב בהתקדש
יום הכפורים במקום להגיד התעוררות עמד
ולימד זכות על הכלל ישראל. ובספרו שם עולם

כתב המעלות של המלמד זכות שמודדין ג"כ
מדה כנגד מדה ומלמדין עליו זכות מן השמים.
והנה משה רבינו ע"ה אמר מחני נא
מספרך שיאמרו איני ראוי לעורר רחמים על
הכלל ישראל כי זהו תפקידו של מנהיג ישראל.
ונמצא עי"ז במעלת "מה אני אף אתה"
ש"אתה" נעשה "אני" בסוד הצורה העליונה,
תפסח ^{והיה 1234567} אומנותי לבוש לבושי ועייז.